

Uusi geenejä etsimässä

Länsimainen tipsukasvatus II maailmansodan jälkeen perustuu neljään kantakoiraan: Skyid, Tashi, Mughiwuli ja Dolma. Materiaalin vähydestä johtuen alkuaikojen yhdistelmät olivat varsin voimakkaita sukusiitosparituksia; äiti-poika, sisarukset jne.

Puhuessaan Englannin ensimmäisen Open Show'n palkintojenjakotilaisuudessa vuonna 1967 Tibetan Spaniel Associationin (TSA) silloinen puheenjohtaja, Lady Freda Valentine kehotti voimakkaasti pitämään silmät ja korvat auki kaikille tuontikoirille, joista rotu voisi hyötyä uusien geenien muodossa. Niin monet henkilöt olivat jo aiemmin tehneet lujasti töitä rotumme eteen ja Lady Valentine varoitteli liiallisesta sisäsiitoksesta ja sen aiheuttamista uhkatekijöistä koko tiibetinspanielirodulle.

Vastuulliset kasvattajat ottivat Lady Valentinen kehotukset vakavasti, ja maailmalta löytyikin monia rekisteröimättömiä tipsuja, jotka tietävästi eivät olleet sukua tunnetuille kantakoirille. Nyt näitä löydettyjä koiria, tavallisia perhekoiriakin, toivottiin voitavan käyttää jalostukseen ja siten laajentaa geenipohjaa.

Löytöjä

Bhalu oli Kalimpongissa Intiassa syntynyt uros ja vapautui Englannissa karanteenista vuonna 1967. Bhalu otettiin Englannissa tiibetinspanielirotuun, tuomarina Mr A. O. Grindey, ja rekisteröitiin nimellä Pride of Kalimpong. Bhalu ei kuitenkaan ollut kiinnostunut lisääntymispuuhista, eikä siis saanut jälkeläisiä.

Englannista löytyi myös Ci-Ci, kotikoira, joka oli ostettu Hongkongista. Neidolla ei oltu koskaan teetetty pentuja, ja ikäkin oli jo tässä vaiheessa esteenä.

Saksassa asui 1960-luvulla samassa perheessä kaksi narttua, toinen oli syntynyt Afrikan Mosambikista ja toinen Etelä-Amerikan Ecuadorista. Kuvien perusteella molemmat muistuttivat kovin paljon Wakefieldien Dolma-narttua, tärkeää kantakoiraamme. Nähtävästi kumpikaan narttu ei saanut perheenlisäystä.

Shimbu-uros löytyi Nepalista ja asui 1960-luvulla Kaliforniassa. Shimbua käytettiin kerran jalostukseen, mutta pentueesta ja nartun omistajasta ei ole myöhemmin löytynyt mitään tietoa, sillä tiibetinspanieleita ei vielä silloin rekisteröity Yhdysvalloissa.

Amerikkalainen tipsujärjestö Tibetan Spaniel Club of America (TSCA) perustettiin vasta vuonna 1971 ja silloin rodulle avattiin rotukirja. Tämä tarkoitti kantakoirien dokumentointia ja tietojen viemistä kantakirjaan, siis tipsujen rekisteröimistä. Amerikan Kennelklubi hyväksyi tiibetinspanielit viralliseksi roduksi kuitenkin vasta vuonna 1983.

Ranskassa asui Shakti-narttu, joka oli saatu lahjaksi Dalai Lamalta Intiassa. Shakti ei lainkaan innostunut vauvajutuista, eikä siis saanut jälkeläisiä.

Vihdoinkin jälkeläisiä!

Sveitsiläinen Mr Ruegg (von Bodjul) hankki Kathmandussa tiibetiläiseltä pakolaiselta Cho-Cho-nartun, joka oli syntynyt vuonna 1960. Cho-Cholla oli ainakin neljä pentuetta Sveitsissä.

Amerikkalaiset Tom ja Florence Whiting hankkivat pentuesisarukset, Bimbo-uroksen ja Dido-nartun, jotka olivat syntyneet ja rekisteröity tiibetinspanieleiksi Intiassa vuonna 1967. Sisarukset tekivät keskenään pari pentuetta, joista jälkeläisistä ainakin uros Bim's Shri Brandywine on jatkanut sukuaan Yhdysvalloissa. Tätä sukulinjaa saatiin Englantiinkin, Shri Brandywine on CH Helfor Solo Khumbun äidin äidin isä. Suomessa on kaksi Solo Khumbun tytärtä, CH Braeduke Bogo-Poo ja CH Braeduke Bogo La.

Vuonna 1967 Mrs Wynyard (Braeduke) sai käsiinsä Intian Kennelklubin lehden, Indian Kennel Gazette. Lehdessä kerrottiin kahden tiibetinspanielin rekisteröimisestä Intiassa. Koirat olivat Tiibetissä syntyneet uros Jigme Khampa ja narttu Yang Chelna. Koirien omistaja oli Mrs Banerjee, joka asui Poonassa, Intiassa. Jigme Khampa ja Yang Chelna saivat yhteisen pentueen, joista kaksi narttua, Dikki Dolma ja Yasodhara saapuivat Britanniaan vuonna 1969. Molemmat ovat saaneet jälkeläisiä, Dikki Dolma on CH Zollis Inter-Mez-Zon äidin äidin äiti ja siten monen suomalaiskoiran takana.

Hackerin perheen Honeybun oli syntynyt Hongkongissa, kiinalaiseen perheeseen. Muutettuaan Hawaijille Hackerit hankkivat Honeybunin sulhaseksi uroksen Braeduke Rimche Surkhang ja vauvoja syntyikin vuonna 1970. Englantiin tuli Mrs Wynyardille tästä yhdistelmästä narttu Ama Kuluh. Puolen vuoden karanteenin jälkeen Ama rekisteröitiin tiibetinspanieliksi tuomarina Mr L. C. James ja muotovalion arvon Ama saavutti vuonna 1974. Ama Kuluh oli CH Zollis Inter-Mez-Zon äidin isän äiti. Suomessa ja myöhemmin Ruotsissa asui CH Braeduke Dolpo Dikki, joka oli myös, Inter-Mez-Zon tavoin, sekä Ama Kuluhin että Dikki Dolman jälkeläinen.

Aman kirjava pentueveli CH Ba-Ba muutti Monica Herjeskogille (Strömkarlens) Ruotsiin, jossa sillä oli useita kymmeniä jälkeläisiä.

Nepalista oli kotoisin Tigger, joka oli syntynyt Kathmandussa vuonna 1971. Tigger tuli yhdysvaltalaisen diplomaattiperheen mukana Yhdysvaltoihin ja loppujen lopuksi päätyi Mrs Jay Childille (Amroth). Tiggerin viralliseksi nimeksi tuli rekisteröimisen yhteydessä Amroth's Own Tigger. Yhdysvalloissa on ollut muutama Tiggerin jättämä pentue.

Yhdysvaltalainen Ms Lily Tamura (ent. Hosticka) osti 1970-luvulla Kathmandusta Nepalista uroksen ja nartun, jotka olivat kahden eri tiibetiläisen perheen kasvattamia. Näiden koirien jälkeläiset Khumbila Jampa ja Khumbila Trindzin menestyivät sekä näyttelyissä että tottelevaisuuskehissä.

Tashi Dorji oli tiibetiläisten pakolaisten kasvattama urospentu Darjeelingissa, Pohjois-Intiassa. Yhdysvaltalainen Miss Perkins ihastui Tashiin ja toi sen mukanaan kotimaahansa. Myöhemmin Miss Perkinsin vanhemmat, Mr ja Mrs Marlin Perkins, ostivat Tashin morsiameksi Englannista nartun, Braeduke Gon-Zu. Pentuja syntyikin ja heidän toisesta pentueestaan tuli Englantiin vuonna 1977 narttu Kalimpong Ming Dordja of Braeduke. Mingin rekisteriin saamisessa ilmeni suuria ongelmia. Englannin Kennelklubi oli aiemmin muuttanut rotuunottosysteemiään niin, että koiria, joilla oli osittain tuntematon tausta tai ei-rekisteröidyt vanhemmat, ei voitu enää rekisteröidä ja siten ottaa rotuun. Mrs Wynyard kuitenkin taisteli väsymättömästi rekisteröimisen puolesta ja sai kuin saikin tiibetinspanieli- ja tiibetinterrierirotujärjestöjen tuella Mingin rekisteröidyksi. Tarkastavana tuomarina toimi Miss M. C. Hourihane (Amcross). Suomeen tuli Mingin poika CH Braeduke Ming-Bo ja nykyään Mingin linjaa Suomessa jatkaa CH Braeduke Metu Kongkar, jonka takana Ming on kolmannessa polvessa.

Suomalaiset tiibetinspanielikasvattajat, eläinlääkärit Raili ja Brian Holcombe (Raibra) saivat Neuvostoliitosta uroksen Rin Boj, jonka rodun sanottiin olevan chinese polonko, kiinalainen kääpiökoira. Näitä koiria oli kuulemma vain diplomaateilla ja muilla tärkeillä henkilöillä Neuvostoliitossa. Koiria kutsuttiin myös pekinginspanieleiksi, sillä alun perin ne olivat kotoisin Pekingistä, Kiinasta. Holcombet käyttivät Rin Boj'ta jalostukseen tiibetinspanielinartulleen ja pentueesta meni vuonna 1979 Englantiin Mrs Gidmanille (Clawson) uros- ja narttupentu. Narttu, jonka nimeksi tuli Clawson Raibrai Yin, sai Englannissa ensimmäiset pentunsa vuonna 1981, isänä CH Clawson Braeduke Rampa.

Parissa viime numerossa on ollut puhetta Chotusta, joka asuu Saksassa ja on syntynyt Intiassa bhutanilaisista vanhemmista vuonna 1989. Chotulla on Suomessa muutama jälkeläinen.

Italiassa asuu musta uros Leopold, jonka Laura Borzelli osti Kirgisiasta vuonna 1992. Suomessa on Leopoldin tytär Wazahwa Modra Pisnicka.

Ranskalainen Anne-Marie Minotte (Houang-Ho) kävi Intiassa vuonna 1994 ja toi mukanaan nartun Eaden of Ada. Nartulla on jälkeläisiä niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissa.

Entäpä nyt?

Näyttäisi siltä, että kantakoirien lisäksi löytyi monia uusia tipsuja, joista ehkä kaikkia ei ole edes tässä artikkelissa mainittu. Uusia geenejä ollaan siis saatu rotuun aika mukavasti. Kaikkia koiria ei kuitenkaan käytetä jalostukseen, toisaalta joitakin uroksia ylikäytetään. Tästä on seurauksena jatkuva geenipohjan kapeneminen, rotukannan sukulaistuminen. Mitkään uudet geenituonnit eivät siis ole turhia.

Mitä meillä nykyajan ihmisillä on sitten annettavana tälle rodulle? Käsissämme on koira, jonka eteen meitä aikaisemmat sukupolvet on tehneet valtavasti töitä. Kaunis ja liioittelematon ulkomuoto, itsellinen luonne ja älykkyys ovat niitä osatekijöitä, joista muodostuu tipsun poikkeuksellinen viehätysvoima. Meillä tämän päivän kasvattajilla on suuri vastuu tästä rodusta ja sen elinvoimaisuudesta tuleville sukupolville.

Lyhyen tähtäyksen jalostussuunnitelmassa jalostetaan pääasiassa ulkomuotoa, johon päästään helpoimmin vahvoilla linjauksilla. Linjasiitos kuitenkin sekä kaventaa geenipohjaa että moninkertaistaa niin perinnöllisten kuin muidenkin sairauksien uhkaa rodussa. Tavattoman monen PRA-koiran takana on voimakkaita linjauksia.

Pitkän tähtäyksen jalostussuunnitelmassa otetaan huomioon ulkomuodon lisäksi luonne, terveys ja riittävän laaja geeniperimä. Silloin kasvattaja voi ajella vaikka useiden satojen kilometrien astutusmatkoja sopivan uroksen luo, mutta mitäpä vastuullinen kasvattaja ei olisi valmis rotunsa eteen tekemään.

Pirkko Linnus
Saffron-tiibetinspanielit

Lähdeluettelo:

Miccio, Susan W: The Tibetan Spaniel, A Gift From the Roof of the World, 1995

Tibetan Spaniel Association, Great Britain: The Yearbook 1977

Tibetan Spaniel Association, Great Britain: The Yearbook 1980-1981

Wynyard, Ann: The Dog directory Guide to the Tibetan Spaniel, 1974

Wynyard, Ann Lindsey: Dogs of Tibet and the history of Tibetan Spaniel, 1982